

לנגן 'האָפּ קאַזאַק'⁹².

יום שני,

ט"ו באדר שני, שושן פורים

בירושלים עיה"ק הוא יום פורים, ונוהג כאמור אתמול בערי הפרוות. בעיר חיפה קוראים את המגילה גם בט"ו, כי היא ספק מוקפת חומה⁹³. בערי הפרוות: אין אומרים תחנון ואסורים בהספד ובתענית. מרבים קצת במשתה ושמחה⁹⁴. בערי הפרוות (ומחר גם בירושלים) יש להוסיף היום בשמחה רבה מזו של יום הפורים עצמו; ביום ט"ז – שמחה גדולה יותר, וכן בכל יום ויום מימי החודש, עד שביום האחרון דחודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגת ביותר⁹⁵.

עמ' 339 ועמ' 399, ועוד.

92) ספר-הניגונים, ניגון כד – שיחת פורים תשל"ב. לפעמים נזכר פורים בין הזמנים שבהם ניגנו את ניגון 'ארבע הבבות' של אדמוה"ז (שם, ניגון א). הרבי ציוה בקביעות לנגנו לקראת סיום התועדויות הפורים, ואחריו 'ניע זשוריצי'. פעמים שציוה לנגן גם 'קול ביער' (שם, ניגון כג) – 'אוצר' עמ' רצ"ג.

93) לקוטי-שיחות כרך כ"ט עמ' 423. דין ספק אמרו בגמרא (מגילה ה.ב. ב"י ומשנ"ב סי' תרפ"ח) בטבריה. ובפסקי תשובות שם ס"ק ז הביא גם את: חברון, צפת, שכם, חיפה, עכו, גוש חלב, יפו, לוד, רמלה, עזה, יריחו ובית שאן. וראה באג"ק ח"ט עמ' סו: "בענין שושן פורים. הנה בכמה מקומות באה"ק ת"ל דין זה גם עתה, ולא רק בירושלים".

94) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע סי' תרצ"ו ס"ג, רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב. אך בסיום התועדויות פורים תשכ"ז (תורת מנחם חלק מ"ט ע' 237) איתא, שכיוון שצ"ל לפני משורת הדין, צריך שתהיה הרבה שמחה, עיי"ש.

95) לקוטי-שיחות כרך ג עמ' 1274. ומבאר: אף שבנוגע לקריאת המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו בחודש, אבל הציווי

לאחר ימי הפורים מתחיל מבצע פורים האמיתי, מפני שהתכלית של ימי הפורים היא שהתעוררות של "קיימו מה שקיבלו" תבוא לידי ביטוי גם אחר-כך⁹⁶. ופעם אמר הרבי סיבה אחרת, לסייע לאלה שנזקקו ללוות כדי שיוכלו לחוג את הפורים כהלכתו – לפרוע את חובותיהם, וגם זה חלק מ'מבצע פורים'⁹⁷. בימים שאחרי פורים השמחה גדולה יותר, בגלל שבהם ניתוסף גם עניין הגאולה "מסמך גאולה לגאולה", גאולת פורים לגאולת פסח⁹⁸.

יום שישי,

י"ט באדר שני

בקריאת שמו"ת אומרים, לאחר סיום הפרשה, את שתי ההפטרות: דפרשת השבוע, שמיני: "ויוסף עוד דוד... וילך כל העם איש לביתו" (שמואל-ב ו,א-יט)⁹⁹, ודפרשת פרה: "ויהי דבר ה'... אני ה' דיברתי ועשיתי" (יחזקאל לו, טז-לו)⁹⁹. למנהג רבותינו אומרים היום רק את ההפטרה דפרשת השבוע, ומחר לפני שחרית קוראים שוב שמו"ת מ'שביעי' עד גמירא, ואת ההפטרה דפרשת פרה.

"מרבין בשמחה" נוגע לכל ימי החודש, וכלשון חז"ל "משנכנס אדר", וכמו שנאמר: "והחודש אשר נהפך להם". ואם כן... כאשר השמחה היא באותה המידה שבימים הקודמים, בלי הוספה וריבוי, אינה שלימות השמחה, כיוון שנתיישנה (שלכן לברכת חתנים צריך בכל פעם 'פנים חדשות').

96) 'אוצר' עמ' רפו, מסיום שיחות פורים תשד"מ ותשמ"ה, ומשיחת ש"פ פרה תשמ"ה.

97) שם, משיחת פורים תשמ"ו.

98) שיחת ש"פ פרה תשל"א.

99) ספר המנהגים עמ' 33.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'כה

ערב שבת קודש

פרשת צו / זכור

י"ב באדר ב התשע"ד

יוצא לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ב באדר-שני ה'תשע"ד - י"ט באדר-שני ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ב באדר-שני	הלי קדוש החדש פרק יב-יד.	הלי גניבה פרק ד.	מ"ע קנג.
ש"ק	י"ג באדר-שני	פרק טו-יז.	פרק ה.	מ"ע קנג.
א'	י"ד באדר-שני	פרק יח-יט. הלי תעניות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ו.	מ"ע קנג. נט.
ב'	ט"ו באדר-שני	פרק ב-ד.	פרק ז.	מ"ע נט.
ג'	ט"ז באדר-שני	פרק ה. הלי מגילה וחנוכה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע נט. ספר משנה תורה: הלכות מגילה וחנוכה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.
ד'	י"ז באדר-שני	פרק ג-ד. תורת חכם וגוי.. ספר נשים והוא ספר רביעי.. הלי אישות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ט.	שם: פרק ג-ד. מ"ע ריג.
ה'	י"ח באדר-שני	פרק ב-ד.	הלי גזילה ואבידה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע ריג.
ו'	י"ט באדר-שני	פרק ה-ז.	פרק ב.	מל"ת שנה.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', י"ב באדר ב'	4.41	3.54	5.03	6.00	8.50	11.50	12.20	5.47.6	6.12
ש"ק, י"ג באדר ב'	4.40	3.52	5.01	5.59	8.49	11.50	12.20	5.48.3	6.12
א', י"ד באדר ב'	4.39	3.51	5.00	5.57	8.48	11.50	12.20	5.49.0	6.13
ב', ט"ו באדר ב'	4.37	3.50	4.59	5.56	8.47	11.50	12.20	5.49.7	6.14
ג', ט"ז באדר ב'	4.36	3.48	4.57	5.55	8.47	11.49	12.19	5.50.4	6.14
ד', י"ז באדר ב'	4.35	3.47	4.56	5.54	8.46	11.49	12.19	5.51.1	6.15
ה', י"ח באדר ב'	4.33	3.45	4.55	5.52	8.45	11.49	12.19	5.51.5	6.16
ו', י"ט באדר ב'	4.32	3.44	4.53	5.51	8.44	11.48	12.19	5.52.4	6.17

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י
צו / זכור	5:11	6:24	5:26	6:25	5:17	6:25	5:28	6:26
שמיני / פרה	5:15	6:28	5:31	6:30	5:22	6:30	5:33	6:31

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

הגזרה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה – בתקופה עומדת (לכאורה) גם בפורים⁸⁴. אבל היו פעמים שכ"ק אדמו"ר ביקש בהתוועדות דפורים או דשבת קודש שלאחריו⁸⁵, שעל-כפניו אחד המסובים יקיים 'עד דלא ידע' כפשוטו ו'יוציא' בזה ידי חובה את כל הציבור⁸⁶.

"יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחוץ לארץ והן (ועל-אחת-כמה-זכמה) בארצנו הקדושה, על דבר ההשתדלות שכל ענייני הפורים יהיו באופן ד'ברוב עם הדרת מלך'... בנוגע ל'משתה ושמחה' – אף שכל אחד ואחד חוגג סעודת פורים בביתו, עם בני משפחתו... הרי יכולים להוסיף בשמחת פורים 'ברוב עם' לאחרי הסעודה בביתו עם בני משפחתו"⁸⁷.

בבית-חינו, לאחר הסעודה של כל אחד בביתו, מתוועדים שוב בלילה, מכיוון שגם ב'עד דלא ידע' יש דרגות זו למעלה מזו, ויש להתייגע כדי להגיע ל'לא ידע' באופן נעלה יותר⁸⁸.

"פורים-תורה" איננו עניין של ליצנות ח"ו כטעות העולם, אלא שבמקום לדייק ולהתייגע על עומקם של דברים, מתעכבים על עניין שטחי יותר, עניין הקשור ומביא לידי הוספה בשמחה, אבל בכל אופן הרי זה עניין של "תורה", ככל ענייני התורה⁸⁹.

בהתוועדות פורים, נהג הרבי לעשות מגבית עבור 'קופת רבינו'⁹⁰.

לקראת סיום ההתוועדות נהג כ"ק אדמו"ר להזכיר אודות ההכנות למבצע פסח, כולל לדאוג למעוטי-חיתין, מזון ולבוש, כיוון שמיום הפורים עצמו מתחילים "שלושים יום לפני החג"⁹¹. נוהגים

84) כמפורש בכ"מ, ומהם במענה ב'יחידות' שנדפס בס' היכל-מנחם כרך ג עמ' רנח. מאידך, ראה המובא במדור 'ניצוצי רבי' שבגיליון רנא.

85) כגון 'התוועדיות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1478.

86) ראה 'התוועדיות' תשמ"ב ח"ב עמ' 975, והסבר בעמ' 980.

87) ספר השיחות תשמ"ט כרך א, עמ' 335.

88) 'התוועדיות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1420 ואילך. בספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 351 הציע הרבי לערוך ג' התוועדיות בקשר לימי הפורים, כדי שיהיו באופן של 'חזקה', עיי"ש.

89) 'התוועדיות' תשמ"ה שם עמ' 1426.

90) ספר-המנהגים שם, וראה ב'אוצר' עמ' רעט-רפג.

91) שו"ע אדמו"ר ס' תכט ס"א. ראה 'התוועדיות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשד"מ ח"ב עמ' 1280, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב

יש להתחיל את הסעודה ביום⁷⁶ [ועל-כפניו יש לאכול קזית לפני השקיעה]. ואם נמשכה בלילה, מכיוון שהתחילו ביום, אומרים 'ועל הניסים' בברכת המזון⁷⁷.

גם בני ירושלים צריכים להרבות היום קצת במשתה ושמחה⁷⁸.

"טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה"⁷⁹, רק מעט – כדי שלא יימשך בלימודו וישכח לקיים מצוות סעודת פורים⁸⁰.

"שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום-טוב"⁸¹.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (=כיסונים ממולאים בכשר) בסעודת פורים⁸².

"בנוגע להתוועדיות במשך המעתי-לעת דפורים, מתוך שמחה באופן ד'עד דלא ידע', אבל עם הגבלות כו', ובפרט בנוגע לתלמידים, ועל-דרך זה בנוגע לכל בני-ישראל, כמדובר כמה פעמים שצריך להיות עליפי ההגבלות דתורת החסידות, ואין צורך להאריך בזה, כיוון שהדברים ידועים ומפורסמים, וגם בדפוס"⁸³.

חיוב לאכול פת בפורים, עיי"ש.

76) הרמ"א שם כ' שרוב הסעודה צ"ל ביום, אבל אצל רבותינו הסעודה רק התחילה ביום, ועיקר ההתוועדות היה בליל ט"ו – שיחת פורים תשל"ט, תורת מנחם חכ"ה עמ' 138.

77) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדמו"ר ס' קפח סעיף יז.

78) רמ"א שם. וראה הערת הגהמ"ח שו"ת מנחת-יצחק ע"ז בלוח דבר בעתו.

79) רמ"א שם.

80) 'שערי-המועדים – פורים' ס' י.

81) תורה-אור חא. ספר-המנהגים שם ובעמ' 38, וש"נ. ועד"ז בא"ק ח"כ עמ' קסו. ב'התוועדיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 454, 391.

תש"נ ח"א עמ' 135 ובכ"מ איתא שאין בפורים את השוטים' שצ"ל ביו"ט כדי למנוע היפך הקדושה כנפסק ברמב"ם וטושו"ע, כיוון

שישנה ההבטחה שבדאי לא יהיה מזה עניין בלתי-רצוי. מאידך, ב'התוועדיות' תשד"מ ח"ב עמ' 1180 מוזר לשלול לגמרי בפורים ענייני ד' כמות שאין מקבלין פני שכינה, שסימנן חשמ"ל [חנפים, שקרנים, מספרי-לשוני-הרע, לצים]

82) ראה ספר-המנהגים עמ' 58 בהערה, 'אוצר' עמ' רעז.

83) 'התוועדיות' תש"נ ח"ב עמ' 372. אמנם היו פעמים שהורה הרבי לקיים 'עד-דלא ידע' כפשוטו [אך ביחס לבחורים היתה הסתייגות מכך גם לפני הג'וירה', ראה 'התוועדיות' תשי"ב ח"ב עמ' 45, וכמוכן לאחריה גם כשהורה כנ"ל, כגון בפורים תשל"א]

וה'ג'וירה' הידועה להגבלה ב'משקה' נדחתה על-ידו לאותה שעה. וכנראה לזה הכוונה בשחת ש"פ שמיני תשמ"א (הקטע השייך לזה נעתק גם בס' 'אשכילה בדרך תמים' עמ' 181).

כשהיהודי נעשה בעל-הבית של העולם

לשם מה תיאור המשתה הארוך שעשה אחשוורוש? • מדוע חשוב למגילה לציין, לאחר הנס, את המס שהטיל אחשוורוש על הארץ ואי הים"? • התנהגות על פי התורה במסירות נפש – זוכים להיות "משנה למלך" ולשנות את מציאות העולם • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

עליהם, שכל זה אינו שייך לנס פורים? לכאורה אפשר לומר, שכיוון שסיפור המגילה נכתב תחילה בספרי פרס⁶, או שחשבו שייכתב אחר-כך בספרי פרס (וכמבואר במפרשים⁷ שמתעם זה לא נזכר שמו של הקב"ה במגילה, כדי שבהעתקה לספרי פרס לא יכתבו במקומו שם עבודה-זרה), לכן נכתבו גם דברי הימים של מלכות אחשוורוש, כמנהג המלכות.

אבל אין זה תירוץ מספיק, שהרי בסיום המגילה⁸ נאמר "וכל מעשה תוקפו וגבורתו גו' הלא הם כתובים בספר דברי הימים למלכי מדי ופרס", והיינו, שלא נכתבו במגילה כל ענייני אחשוורוש כפי שצריכים להכתב בספרי מלכי מדי ופרס, אלא רק העניינים הנוגעים לאלו שנתחייבו במקרא מגילה.

ובפרט עליפי מאמר הזהר⁹ שמביא הרמ"א בהקדמה לפירושו על המגילה, "ווי להאי בר נש דאמר הני מילי אורייתא אתיין לאתחזאה סיפורין בעלמא", אלא "ספורי אורייתא לבושה אורייתא הוי", והרי גם ה"לבוש" הוא חלק מהתורה, ובהכרח לומר שגם זה נוגע ליהודי.

א. בנוגע למגילת אסתר – שעניינה הוא סיפורו של נס פורים, כפי שביקשה אסתר "כתבוני לדורות"¹ – צריך להבין הן בנוגע להתחלת המגילה והן בנוגע לסוף המגילה: בהתחלת המגילה מסופר אודות מלכות אחשוורוש, ש"בשנת שלוש למולכו עשה משתה וגו"² כמסופר בארוכה כל פרטי המשתה והסדרים שבו.

ועל-דרך זה בסוף המגילה, שלאחרי שמסופר לא רק נס פורים, אלא גם אודות ההנהגות דימי הפורים עד סוף כל הדורות, נאמר "וישם המלך אחשוורוש מס על הארץ ואי הים וכו"³.

ולכאורה אינו מובן: מהי השייכות של התחלת המגילה וסוף המגילה לנס פורים? וכדמוכח גם מדברי הגמרא⁴ בנוגע לחילוקי הדעות "מהיכן קורא את המגילה", ש"תוקפו של נס" הוא מ"בלילה ההוא נדדה שנת המלך"⁵, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לכל העניינים שאירעו קודם שאתר נתמנתה למלכה – אריכות הדברים בנוגע לסדרי פרס ומדי, כמו ה"משתה גדול" שערך אחשוורוש לכל שרי המדינות שמלך

ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"⁶.

הרבי נהג לקיים 'משלוח מנות' לשלושה אנשים (מאכל ומשקה)⁶.

יש אומרים שמשלוח-מנות צריך להיות על-ידי שליח⁶.

מנהג ישראל לשתף גם את הקטנים בכל ענייני הפורים⁶ [וגם 'קטני קטנים' יכולים לתת 'מתנות לאביונים' לקופת צדקה⁷], ואדרבה – בעניינים מסוימים, כמו בהכאת המן ברעשנים⁸ ובשאר דרכים, עיקר ה'רעש' נעשה על-ידי הקטנים, עם כל התמימות, החיות וההתלהבות האופייניות להם, וכן בנוגע למנהג "ללבוש פרופים (=מסכות) בפורים" שנעשה בעיקר על-ידי הקטנים⁷.

כדאי לערוך 'כינוסי ילדים' ביום הפורים עצמו, ובאותו מעמד יקיימו הילדים 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים'⁷. בימי הפורים נהגו הקטנים והקטנות ללבוש 'עטרה', ותבוא עליהם ברכה⁷.

מי שלא שמע מגילה כל היום, יקראו עבורו גם אחר השקיעה, אך אפילו אם חלק מהמגילה תיקרא לאחר השקיעה, לא יברכו⁷.

משתה ומשחה:

תפילת מנחה מוקדמת, ואחר-כך הסעודה⁷⁵.

66 ישעיהו נז, טו. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה ה"ז.

67 ספר-המנהגים שם. הרבי היה נוהג לשלוח בכל שנה לכהן, לוי וישראל קבועים. המשלוח הכיל: אוזן-המן ממולא פרג, פרי-בבוק י"ש – הרה"ח ר"ל ג' רגונ, 'התקשרות' שם.

68 ראה שדיחמד 'אסיפת דינים' – מערכת פורים' סוס"ו, מובא בלקוטי-שיחות כרך ל"ג עמ' 118 ועוד, וכן באחרונים. אך א"צ כדין שליחות ממש, וכמובא בסה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 302 ולהלן, שמנהג ישראל לשלוח מנות ע"י התינוקות. וראה גם 'אוצר' עמ' עדר.

69 וכן שולחים על ידם משלוח מנות, ספר-השיחות תשמ"ח ח"א שם. ובמיוחד מתנות-לאביונים, ראה בס' קדושת-לוי, קדושה שנייה.

70 'התועודיות' תשמ"ז ח"ב עמ' 561.

71 כמובא בשו"ע, רמ"א או"ח ס"ו ט"ז, שבשביל מנהג זה התיירו כמה עניינים – 'התועודיות' תשמ"מ ח"ב עמ' 1239, ועוד. ע"ד הצנות לבנות בפורים – ראה היכל-מנחם כרך ב עמ' קמה.

בלקוטי-שיחות כרך ל"א עמ' 279 עורר הרבי על כך שאין מהראוי לשחק את תפקיד 'המן', ובוודאי שלא בהתלהבות.

72 שיחת ש"פ תרומה, ו' אדר תש"מ.

73 'התועודיות' תשמ"ח ח"ב עמ' 484.

74 ראה נטעי גבריאל ס"פ לא, וש"נ.

75 ספר-המנהגים שם, ולוח כולל-חב"ד, משו"ע או"ח תרצ"ה ס"ב בהג"ה. בספר-המנהגים שם הביא סתירה בדעת אדמו"ר אם יש

להיכל⁵⁷. ואומרים 'בית יעקב'⁵⁸, עד גמירא. שמחת פורים – חובתה לשמוח כל היום, ככתוב "ימי משתה ומשחה"⁵⁹.

במשך יום הפורים היה הרבי משתדל לאכול 'אוזן המן' ממולא פרג, לקיים מנהג ישראל בזה⁶⁰. זמן קיום מצוות היום – עד השקיעה. ובדיעבד (קריאת המגילה בלא ברכה) עד צאת-הכוכבים⁶¹. משלוח-מנות – חייב לשלוח שתי מנות מדברי-מאכל או משקאות לאדם אחד, איש לרעהו ואישה לרעותה⁶². אין שולחים מנות לאֶבֶל (רח"ל) תוך שלושים, ולאֶבֶל (רח"ל) על הוריו תוך שנים-עשר חודש⁶³. האֶבֶל עצמו, אפילו תוך שבעה, חייב במשלוח מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות⁶⁴.

מתנות-לאביונים – חייב לתת לשני עניים פרוטה לכל אחד, ואפילו איש לאישה רשאי. והמרבה לשלוח מנות לרעיו וצדקה לאביונים – משובח⁶⁵, ומוטב להרכות במתנות לאביונים מאשר להרכות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים

57 בסידורי תהילת ה' נדפס (ואינו מאדמו"ר): "ומחזירין הספר" תורה וקוראין המגילה". אך משנת תשל"ח ואילך נוספה שם בשולי הגיליון הערה (שהיתה לעיני הרבי) שמנהגנו כ"ל. בס' שער-הכולל פ"א אות כב ס"ה ובס' חקרי-מנהגים עמ' רכג נתבאר טעם ומקור מנהגנו, עיי"ש. וראה 'אוצר' עמ' רסז. מנהגי-ישראל-תורה סו"ס תרצ"ג.

58 שער-הכולל שם אות כג.

59 'שערי-המועדים' – פורים' עמ' קמה.

60 'התקשרות' שם.

61 שו"ע ס' תרפ"ז ס"א ונ"כ.

62 שו"ע רמ"א ס' תרצ"ה ס"ד.

אודות משלוח מנות, ראה שיחות-קודש תשל"ו ח"א עמ' 565 ששיעורן לכתחילה כזית בכל מנה, ועכ"פ כזית יחד. ולכתחילה שווין ביחד ב' פרוטות לפחות. ומציין לצפנת-פענח על הרמב"ם הל' מגילה פ"ב הט"ו, עיי"ש.

63 כדעת הרמ"א ס' תרצ"ו ס"ו. כן הורה הרבי לפרסם שלא ישלחו לו, בשנת האבלות על אמו (תשכ"ה) – נטעי-גבריאל הל' אבלות ח"ב פ"ה הע' יט (מהרה"ח ר"ל ש' רגונ, ודלא כמ"ש בס' שבח-המועדים (תשנ"ג) פ"ד ס"ג). וכן על שאר קרובים תוך ל' – הוראת הרבי בשנת האבלות על הרבנית (תשמ"ח) – שם בשו"ת שבסוף הספר ס"ב.

64 שו"ע ומ"א ס' תרצ"ו ס"ב, מספר-חסידיים ס' תשי"ג ומהרי"ל הלכות פורים (מהדורת מכון ירושלים עמ' תלב). גשרי-חיים ח"א עמ' רכח. רסא.

65 לוח כולל-חב"ד, משו"ע ס' תרצ"ד ומ"א ס' תרצ"ה.

6 ראה לקו"ש ח"ו עמ' 19 הערה 9.

7 פתיחת הראב"ע למג"א.

8 אסתר י"ב.

9 ח"ג קנב, א.

1 מגילה ז, א.

2 אסתר א, ג.

3 שם, י, א.

4 מגילה יט, א.

5 אסתר ו, א.

ב. ויובן בהקדים ביאור נוסף גם מסיום המגילה: בסיום המגילה¹⁰ נאמר "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור עטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן", ואין מקרא יוצא מידי פשוטו – שאחשוורוש, שהיה מולך בכיפה¹¹, נתן למרדכי את כל היקר והגדולה, ולא זו בלבד שניתנו לו ענייני הרשות, אלא שהיה גם העניין ד"ונהפוך הוא"¹², ש"נתן המלך אחשוורוש... את בית המן"¹³, שניתן לתכלית הקדושה (נוסף על פשוטות הדברים).

ועניין זה נוגע ליהודי בעבודתו – ככל ענייני התורה, מלשון הוראה¹⁴ – שצריך ללמוד מזה הוראה:

כאשר יהודי עומד בתוקף, כפי שהיה בימים ההם, וכדברי רבינו הזקן¹⁵ ש"לא עלה להם מחשבת חוץ חס ושלום" לסור מהמסירות־נפש עבור יהדות, אף־על־פי שבדרך הטבע לא היה מקום להינצל מהגזירה אם לא ימירו דתם חס ושלום, כיוון שאחשוורוש היה מולך בכיפה, ולא היה לאן לברוח – הנה לא זו בלבד שנשארים מקושרים עם תכלית הטוב ו"מחיה חיים"¹⁶ שזוהו הקב"ה, אלא זוהי הדרך היחידה שגם למטה מטה בעניינים כפשוטם יהיה מעמד ומצב ד"יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן".

ובפרטיות יותר:

מרדכי היה אז היהודי היחידי "בשער המלך", בשעה שהמדינה כולה היתה נגד יהודים ויהדות, וגם לו לא היתה אפשרות להיכנס אל המלך, כי לא היו מניחים אותו, לפי שהמן בן המדתא האגגי היה ה"משנה למלך" לאחר שגידלו המלך ונישאו מעל כל השרים.

ויתירה מזה, שגדלותו והתנשאותו של המן היתה בבחינת "מלכותא בלא תאגא"¹⁷ (כנ"ל

בהמאמר¹⁸), באופן שלמעלה מדרך הטבע – כי מצד דרך הטבע, הרי בתחילה היה המן עבד אצל מרדכי, כמסופר במדרש¹⁹ "בא המן אצל מרדכי אמר לו הלוויני ממון זה שבידך, אמר לו אין אני מלוך אלא אס־כן תמכור נפשך לעבד לי, קיבל על נפשו והלווהו, וכתב לו הרי המן עבדו של מרדכי". וגם לאחר שנעשה שר, "ממוכן זה המן"²⁰, היה הקטן מכל השרים; ולאחרי כן התהפך המצב באופן הנהגת המדינה מן הקצה אל הקצה – שלא לטוב – ש"גידל המלך אחשוורוש את המן... וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו", ומרדכי בתוכם, שלכן, מצד דבר המלך הנה הנהגתו של מרדכי ש"לא יכרע ולא ישתחוה" להמן היתה היפך דבר המלך, כפשוטות הסיפור במגילה²¹.

ואף־על־פי־כן העמיד מרדכי את עצמו בסכנה – אף שראה שלא זו בלבד שהטבע הוא נגדו, אלא אפילו מצד למעלה מהטבע יש עזר וסיוע לרשע, "שהשעה משחקת לו"²² – ואמר ש"לא יכרע ולא ישתחוה", עם כל הפרטים ופרטי־פרטים המסתעפים מזה.

ומה היה בסופו של דבר? – מספרת המגילה שדווקא בדרך כזו הרגו חמשה ושבעים אלף מבני עמלק, ואת המן ובניו תלו על העץ, ואילו מרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וגו', שלא בדרך הטבע לגמרי.

ג. אמנם, יכולים לחשוב שסדר כזה יכול להיות רק לאחר ביאת משיח, שאז ישנתה כל סדר העולם, כמו שכתוב "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"; אבל כל זמן שעולם כמנהגו נוהג (כמנהגו עתה), במעמד ומצב ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"²³, לא יכול להיות סדר כזה.

וכדי לשלול זאת – בא המשך הסיפור בסיום המגילה:

גם לאחר ש"נתן המלך... לאסתר המלכה את

18 פ"ו (לעיל עמ' י ואילך).

19 יל"ש אסתר רמז תתרנז. וראה מגילה טו, סע"א ובפרש"י.

20 טז, א ובגליון הש"ס.

21 שם יב,ב.

22 אסתר ג,א ואילך.

23 מגילה ו,ב. וש"נ.

24 שם יד, א. וש"נ.

(וכן ביום). ואתה קדוש. הש"ץ אומר קדיש (יהא־שלמא). עלינו. קדיש־יתום. אל תירא. אך צדיקים. הקורא מגילה לנשים (בלבד) – מברכות לעצמן (מעומד⁴⁴). ואם לאו – יברך הקורא⁴⁵.

הרמ"א פסק שאין לברך אחר קריאת המגילה אלא בציבור⁴⁶ (אבל האדמו"ר (לבדו) מברך על קריאת המגילה גם ביחיד לפניו ולאחריה, הן בלילה והן ביום⁴⁷).

הבדלה בבית – כרגיל.

"גם בלילה ישמח, וירבה קצת בסעודה"⁴⁸, ויאמר 'ועל הניסים'⁴⁹ בברכת־המזון.

השוכח 'ועל הניסים' בברכת המזון, ונזכר לאחר שאמר 'ועל הכל ה' אלו־קינו' יסיים "אנחנו מודים לך", יאמרנו שם, וכשיסיים "לשמך הגדול" ימשיך "ומברכים אותך...". וכן בהמשך. אם נזכר אחר שאמר "על הארץ הטובה אשר נתן לך", יאמרנו שם, ויחזור על הפסוק "ואכלת...". כדי שתהא "מעין חתימה סמוך לחתימה", שהיא ברכת הארץ, ואם כבר אמר "ה'" של החתימה – אינו חוזר, אך כשיגיע לפני "הרחמן הוא יזכנו"⁵⁰, יאמר: "הרחמן

זאת, ומשמע שזה נוגע גם לש"ץ]. המסוקא – שעדיף להשאיר את המגילה פתוחה עד אחר ברכה אחרונה, שע"י זה ימשיכו ענייני המגילה להאיר בגילוי. [הרבי עצמו החל, בדרך־כלל, לגלול את המגילה עם סיום הקריאה, והמשיך בכך בשעת הברכה ('אוצר', עיי"ש), אבל כמובן זה אינו הוראה לרבים].

44 ע"פ שו"ע אדמו"ר ס"ל ח ס"ג.

45 ברמ"א ס"ל תרפ"ט ס"ב, מג"א ס"ל תרצ"ב ס"ק ה ופרמ"ג בא"א שם ועוד, פסקו שיברכו "לשמח מגילה", והפר"ח ס"ל תרפ"ט (ובליקוטים) חולק ע"ז וס"ל שחייבות גם בקריאה ויברכו כרגיל. י"א שהרבי היה קורא את המגילה לנשים בבית הרב, ויברכו לעצמן 'על מקרא מגילה'.

46 רמ"א ס"ל תרצ"ב ס"א. ולדעת הב"י מסיק בכף־חיים ס"ל תרצ"ב ס"ק קכד שגם היחיד מברך. וכו' שכן פסקו הא"ר, מאמר־מרדכי ובן־איש"חי, וכ"פ גם הערוך־השלחן (תרצ"ב ס"ה, גם כ'מנהג העולם').

47 ספר־המנהגים.

48 רמ"א ס"ל תרצ"ה ס"א – כמובן, זאת בנוסף לסעודת 'מלווה מלכה', שהרבי נהג בה תמיד ליטול ידיו בסמיכות להבדלה. ולפעמים גם באם היה זה בשעה מאוחרת בלילה. בעת הסעודה אכל תבשיל ('לקט הליכות ומנהגי ש"ק' עמ' 65).

49 אבל לא 'מגדול', 'אוצר' עמ' רעז.

50 סידור יעב"ץ (בהוצאת אשכול ח"א עמ' תסה), שלחן שלמה וערוך השלחן ס"ל תרפ"ב ס"ג, וכ"כ בקצות השלחן ס"ל מז בבדי השלחן ס"ק יח כ'מנהג העולם'.

הוא יעשה לנו ניסים⁵¹ כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי...⁵².

שחרית:

בשעת הדחק, ניתן לקרוא את המגילה החל מעלות השחר.

בשמונה־עשרה – ועל הניסים. אין אומרים תחנון ו'א־ל ארך אפיים'. חצי קדיש³.

קוראים לשלושה עולים בפרשת בשלח "ויבוא עמלק" (שמות יז, ח'טז), שלושה פסוקים לכל אחד. 'זכר עמלק' – קוראים זָכַר ואחר כך זָכַר⁶. מי שלא שמע פרשת זכור יכוון בקריאה זו לצאת ידי חובת זכירת עמלק. מי שלא נתן עדיין לצדקה 'מחצית השקל' נותן זאת עכשיו⁵³.

ברית מילה: רגילים למול לאחר קריאת המגילה⁵⁴.

"גם שמיעת וקריאת המגילה – בתפילין דרש"⁵⁵.

קוראים את המגילה בשלוש ברכות, כולל "שהחיינו"⁵⁶, כמו אמש (עיי' לעיל). בברכת שהחיינו יכוונו גם על מצוות משלוח־מנות ומתנות־לאביונים וסעודת פורים³.

לאחר קריאת המגילה מברכים 'הרב את ריבנו', ואומרים: 'שושנת יעקב'. 'אשרי'. 'ובא לציון'. קדיש שלם. ואחר־כך מחזירים את ספר־התורה

51 כ"ה בסידור אדה"ז, דלא כשו"ע שלו ס"ל קפז ס"ח שהוסיף "ונפלאות" (וראה בקובץ 'הערות וביאורים', גיליון א' ל"ג עמ' 50).

52 רמ"א ס"ל תרפ"ב ס"א. ובראש־חודש (בחנוכה), יקדים לזה 'הרחמן הוא יחדש' משום דתדיר קודם – יד אפרים, משנ"ב וכה"ח שם.

53 לוח כולל־חב"ד (וצ"ב אם נכתב כך בשנים שהרבי הגיה את הלוח, וכן אם אכן כל מה שהרבי לא מחק שם, נקרא 'מוגה', כמו בנושא שבהערה הבאה). לדעת המג"א ס"ל תרצ"ד זהו זמן נתינתה לכתחילה.

54 בלוח כולל־חב"ד כתב למול לפני קריאת המגילה, ע"פ הרמ"א שם ממהרי"ל, וכן מנהג העולם האשכנזים. וראה מהרי"ל עמ' תכו, וש"נ. אוצר־הברית ח"א עמ' רעח. המהול הרה"ח ר' יעקב־יוסף רסקין ע"ה נהג למול אחרי קריאת המגילה ('התקשרות' גיליון מ עמ' 18), כדעת תה"ד ס"ל רסו, ב"י בבדק־הבית יו"ד סו"ס רס"ב, ועוד, ומנהג הספרדים כמו בא בכף־חיים ס"ל תרצ"ג ס"ק ל.

55 ספר־המנהגים.

56 ספר־המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רסה, וש"נ.

מי שטרם נתן 'מחצית השקל' כנהוג, יתננה עתה לפני קריאת המגילה.

"במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת 'המלך'. ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמו".²⁹

"אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' על ידי [רמקול], טלפון ורדיו וכיוצא בהם [=גם לא בשידור חי] – כי אין זה קול אדם כלל".³⁰

קריאת המגילה: הרבי היה שומע את המגילה מעומד.³¹ בשעת הקריאה עומדים מימינו ומשמאלו של הבעל-קורא.³² הבעל-קורא ו"גם השומעים את המגילה, כופלים אותה כאיגרת",³³ והכפילה היא לשלושה חלקים.³⁴ הרבי היה מברך את הברכות לפני ולאחריה עם הבעל-קורא, הן בלילה והן ביום.³⁵ הקפיד שהמגילה תישאר 'כאיגרת' עד סיום הקריאה.³⁶

הבעל-קורא יכוון להוציא ידי-חובה את כל השומעים והם יכוונו לצאת. אסור להפסיק עד לאחר ברכת "הרב את ריבנו".

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה – יקרא מיד בעצמו (עדיף מתוך חומש או מגילה מנוקדת, כדי שלא יטעה) עד מקום שהקורא אוחז בו, כדי שלא יצטרך לחפש קריאה אחרת כשרה החל מתיבה זו ואילך.³⁷

"מכים 'המן' כמה פעמים במשך הקריאה, במקום שנזכר 'המן' בתואר כלשהו: 'האגלי', 'הרע'...

29 ספר-המנהגים שם, וש"נ. וראה בירור בעניין מגילה זו במדור 'ניצוצי רבי' בגיליון זה, וכן ב'התקשרות', גיליון תתס"ז.

30 אגרות-קודש חלק כ"ג, אגרת ח'תתקכ, עמ' ד"ש.

31 'אוצר' עמ' רנה (וכמדומה כך נפוץ בין אנ"ש. וראה כף החיים ס' תר"צ ס"ק ב).

32 'אוצר' עמ' רנד.

33 שו"ע ס' תר"צ סעיף יז, וראה כף-החיים שם ס"ק קב. וכו' שם ס"ק קג מהפרמ"ג, שיש להיזהר שלא תהיה נגרות על גבי קרקע, ואף לא תלויה מעל השולחן.

34 ספר-המנהגים, וש"נ בעניין השומעים. 'אוצר' עמ' רנה. צריך חיפוש הטעם שלמנהגנו כופלים ל'ג' חלקים דווקא (למנהג העולם מקפלים לחלקים רבים, יריעה ע"ג יריעה – לוח דבר-בעתו).

35 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14. וראה שו"ע אדמוה"ז ס' ריג ס"ז, וכף-החיים שם סוס"ק כב.

36 שם. וראה בכף-החיים שם ס"ק קב ובשו"ת מהר"ל, מהדורת מכון-ירושלים, ס"ע נו. 'אוצר' עמ' רנה.

37 ראה שו"ע ס' תר"צ ס"ג ונו"כ, משנה-ברורה שם ס"ק יט.

וכיוצא בזה".³⁸

בקריאת המגילה קוראים כשתי המסורות: "להרוג ולאבד / ולהרוג ולאבד" (ח,יא); "ואיש לא עמד בפניהם / ואיש לא עמד לפניהם" (ט,ב).³⁹

נוהגים לומר ארבעה פסוקים בקול רם: 'איש יהודי' (ב,א), 'ומרדכי יצא' (ח,טו), 'ליהודים' (ח,טז), 'כי מרדכי' (י,ג). והבעל-קורא חוזר וקורא אותם. עשרת בני המן צריך לקרוא בנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' (ט,ו) עד לאחר תיבת 'עשרת' (ט,י). הציבור קורא אותם תחילה, והתינוקות מכין אז [ולא כשהבעל-קורא קורא אותם!] כמו בהזכרת המן.⁴⁰

"מנענעים את המגילה באמירת 'האיגרת הזאת' (ט,כו) ו'איגרת הפורים הזאת השנית' (ט,כט).⁴¹

אחר הקריאה מברך "הרב את ריבנו". אסור להפסיק בדיבור עד שייסיים הש"ץ את הברכה.

"נוסח 'שושנת יעקב': 'ארורים כל הרשעים, ברוכים כל הצדיקים'.⁴²

אחר-כך⁴³ כורכים הש"ץ והציבור את המגילה

38 ספר-המנהגים שם, וש"נ. בדרך-כלל היה הרבי מכה ברגלו (הימנית או השמאלית) בכל 'המן', ובמקום שזכר באיזה תואר היתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן רב יותר. לפעמים הכה יותר חזק ב'המן' שהקורא קוראו בטעם מודגש, או ב'המן בן המדתא' (ראה ב'אוצר' עמ' רנו, וב'התקשרות' בשנים קודמות). הרבי הפגין הנאה וחיך בשעה שהילדים היו מרעישים ב'הכאת המן', וכמה פעמים דיבר בשיחותיו נגד הגבאים החוששים מ'בלבול' הילדים ומגבילים אותם, וכן נגד המכים 'בעל כרחם' בקול דממה דקה... ('אוצר' שם).

39 ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רנה, וש"נ. הטעם לקריאת [גם] התיבות 'ואיש לא עמד' – שלא כב'ולהרוג' ולא כנהוג אצלנו בתיקון טעויות בכלל (ועצ"ע ע"ז משו"ע אדה"ז ס' ס"ב) – אולי הוא מפני ש"עמד בפניהם" מובנו "החזיק מעמד", ולא כ"עמד לפניהם" (=נלחם").

40 'לוח כולל חב"ד', כף-החיים ס' תר"צ ס"ק צו מבן-אישי. וראה 'אוצר' שם.

41 ספר-המנהגים שם. (במג"א ס' תר"צ ס"ק יז מס' מטה-משה, ועוד – 'האגרת הזאת' בלבד).

42 ספר-המנהגים שם, וש"נ. וראה שלל הגירסאות המובאות ב'טור השלם'.

43 לוח כולל-חב"ד. כן משמעות לשון אדמוה"ז בסידורו שלא הביא עניין כריכת המגילה, כדעת סדר-היום, המג"א וסיעתם שאין קפידא מתי לכורכה, ומבאר זאת ע"פ גללה וע"ד החסידות – משיחת פורים תשס"ז, מוגה ('שבח המועדים', ברוקלין תשנ"ג).

ובהנחת השיחה (תורת-מנחם חט"ו) הדגיש הרבי שהציבור ינהג כך, וכן העתיק ב'אוצר' עמ' רסא, אבל בשיחה המוגהת לא הוזכר

בית המן", "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וגו'", "ותכתוב אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי את כל תוקף גו"²⁴ – מספרת המגילה שהמלך אחשוורוש נשאר בכל תוקפו: "ויישם המלך אחשוורוש מס על הארץ ואיי הים", והמגילה ממשיכה: "וכל מעשה תוקפו וגבורתו גו' הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס", היינו, שהמגילה מודיעה שישנו "כל מעשה תוקפו וגבורתו" שלא נתפרשו כאן, אבל יודעים שנכתבה אריכות בזה ב"ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס".

ובסדר ומשטר כזה, שעולם כמנהגו נוהג, ו"אכתי עבדי אחשוורוש אנן" – יכול יהודי, עלידי מסירת נפשו, לפעול ש"יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן", בגשמיות כפשוטו; צריך רק ליתן למלך את כבוד המלכות, וכמו שכתוב²⁵ "ודרשו את שלום העיר גו' והתפללו בעדה גו' כי בשלומה יהיה לכם שלום", אבל לולי זאת, מתנהלים כל העניינים עלידי בני-ישראל, שהם המושלים והשולטים בטבע אפילו בזמן הגלות, אם הם רק מתנהגים כדבעי למהוי.

וכפי שהיה בימים ההם, שגם כאשר "וישם המלך אחשוורוש מס על הארץ ואיי הים", היה מרדכי היהודי משנה למלך, ורק בגלל שעדיין לא הגיע הזמן לגאולה האמיתית והשלימה, היו בני-ישראל עדיין בגלות מדי ופרס, אבל, מלבד העובדה שאחשוורוש הוא המלך, מתנהלים כל העניינים כפי שפוסק יהודי בסנהדרין עליפי תורה, שזה היה עניינו של מרדכי.

וזהו הלימוד מסיום המגילה בהנוגע לכל הדורות, אפילו בדורות שבזמן הגלות, במעמד ומצב ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן".

ד. ועליפי זה יובן גם בנוגע להתחלת המגילה:

לולי כל הסיפור שבהתחלת המגילה – לא היינו יודעים מהותו של העולם שעליו יכול יהודי למשול ולשלוט, שהרי יכול להיות עולם קטן ביותר, עם מדידות והגבלות, מיצרים וגבולים כו'. ולכן מסופר בהתחלת המגילה גודל מלכותו

24 אסתר ט, כט.

25 ירמיהו כ, ז.

של אחשוורוש – שהיה מושל בכיפה¹⁰, בכל העולם כולו, והיה לו תוקף לעצור את סדר הנהגת העולם ולערוך משתה גדול במשך "שמונים ומאת יום", חצי שנה!

– אף שלכאורה הרי זה היפך הציווי "לא ישבותו"²⁶ (ממלאכה), שלכן "עכו"ם ששבת חייב מיתה"²⁷, ואף-על-פי-כן, כיוון ש"אמר מלכא", אפילו במלכותא דארעא שהיא כעין מלכותא דרקיע²⁸, אזי יכול להיות "עקר טורי"²⁹.

ובאופן של פיזור הכי גדול, לגלות ולכבוז את האוצרות בתכלית, ועד לכיסא שלמה³⁰, שנקרא בתנ"ך "כיסא ה'³¹".

וגם "לעשות כרצון איש ואיש"³² "ומרדכי והמן, מרדכי דכתיב³³ איש יהודי, המן, איש³⁴ צר ואויב"³⁵, והיינו, שנתנו רשות והמתינו לראות מי יקבל את השליטה: המן או מרדכי.

ועל-דרך זה בנוגע לכל הפרטים בתיאור גדלות ההנהגה של אחשוורוש, ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו", אלא ש"לבושא אורייתא הוי", והלבוש של התורה הוא גם עניין של הוראה, להורות לנו אופן ההנהגה בעולם-הזה – שגם כאשר העולם הוא בקיומו ובתוקפו עם כל ההתפשטות המתוארת בתחילת המגילה, הנה ה"איש" שמתנהג עליפי ההוראות של "הוי" איש מלחמה³⁶, יכול להיות ה"משנה למלך", אפילו כאשר נמצא בגלות, תחת שלטונו של מלך מדי ופרס.

וכן הוא בכל דור, עד לדרא דעקבתא דמשיחא – שאם רק נעשים מציאות תורנית ("א מציאות פון תורה"), אזי ישנו הכוח שהתורה משנה את מציאות העולם להיות כפי התורה (שהרי "אסתכל באורייתא וברא עלמא"³⁷), שהיא תכלית העולם

26 נח ה, כב.

27 סנהדרין נח, ב.

28 ברכות נח, א.

29 ב"ב ג, ב.

30 יל"ש אסתר רמז תתרמו.

31 דברי הימים א, כט, כג.

32 אסתר א, ח.

33 שם ב, ה.

34 שם ז, ו.

35 מגילה יב, סע"א. וראה יל"ש שם רמז תתרמח (בסופו).

36 בשלח טו, ג.

37 זח"ב קסא, רע"ב.

– "בראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית"³⁸.

ה. וזוהי ההוראה מימי הפורים על כל השנה, בחיי היום-יום:

שלא כדעת הדואגים, מה יהיה עם הגשמיים, אם תהיה ההנהגה שלא כרצון המדינה, וכיצד יתאימו הדברים עם חוקי הטבע – שהרי גדולה מזו מצינו, שאפילו כאשר רואים שלא רק הטבע הוא נגדו, אלא נדמה לו שיש עניין שבדרך הטבע היה צריך לסייע לו, וגם הוא מנגד לקיום התורה ומצוות, אזי צריך לידע ש"מנסה הוי' אלוקים אתכם לדעת הישכם אוהבים גו"³⁹ – באם ישנה אהבת השם, כפי שאומרים בכל יום "ואהבת את הוי' אלוקיך"⁴⁰, וכמו שכתוב בהקדמת ספר החינוך 41 שזוהי מצווה שחיובה תמיד בכל רגע.

וכאשר יהודי עומד בניסיון ד"הישכם אוהבים", אזי בו הדבר תלוי: אם זוכה – אזי נעשה "משנה למלך", ואם לא זוכה – אזי חסר הדבר, אבל, החיסרון אינו מצד התוקף של הלעומת-זה, אלא משום שחסר אצלו, שלכן מצינו שאפילו רשע שהשעה משחקת לו (שאז צריכים להיזהר ממנו, שלכן היתה התאוננות על מרדכי למה התגרה בהמן⁴², כיוון שהשעה היתה משחקת לו), הנה אם הנהגתו היא כדבעי, שאז נקרא "צדיק גמור", אזי מותר להתגרות בו⁴³.

וזוהי ההוראה שנמסרה לכל הדורות באריכות

(38) מדרש הובא בפרש"י ורמב"ן על הפסוק, וראה בראשית רבה פ"א, ד. ויק"ר פ"ו, ד.

(39) פ' ראה יג, ד.

(40) ואתחנן ו, ה.

(41) באיגרת המחבר (כסופה).

(42) ראה מגילה יג, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א. וראה גם אור חדש (למהר"ל מפראג) על מג"א ג, ד, ד, (עמ' קכח. עמ' קנ). יערות-דבש (לר"י אייבשיץ) ח"ב דרוש ט (עמ' קמט ואילך).

(43) ראה מדרש משלי פ"ט. וראה גם ד"ה כל המועדים בטלים שנאמר בהתועדות (לעיל עמ' 123 ואילך).

הביאור דסיפור מגילת אסתר – שלא תיבטל, כשם שימי הפורים לא ייבטלו – שכאשר יש מדינה שעומדת בתוקף, אין זה באופן שהיא מנגדת ליהדות חס ושלום, אלא זהו עניין של ניסיון בלבד; וכאשר יהודי מגרש מעצמו את ה"מחשבת חוץ" ומתנהג כ"יהודי" – שבשם זה נקראים בני-ישראל במגילה – כדאיתא בגמרא⁴⁴ ש"כל ככופר בעבודת-זרה (שהוא כמודה בכל התורה כולה)⁴⁵ נקרא יהודי", שפירושו, שכופר בכל העניינים שהם זרים ליהודים וליהדות – אזי זוכה ונעשה "משנה למלך", והיינו, שמלבד העובדה שנמצאים עדיין בגלות תחת המלך של המדינה, כיוון שעדיין לא הגיע זמן הגאולה האמיתית, הרי הוא בעל-הבית על כל המדינה וכל ענייניה, ועומד בשלימות לא רק עם העצם, אלא גם עם כל ההתפשטות (כמו שכתוב באיגרת-הקודש הידועה⁴⁶), ועד ל"עטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן".

וכל זה אמור הן בנוגע לחיים הכלליים של קבוצה, והן בנוגע לחיים הפרטיים של כל אחד ואחד – שיש אמנם עניינים שמצד הגלות אינו יכול לבטלם, אבל, זהו רק בנוגע לעניין אחד כללי, והגבלה אחת ויחידה – העובדה שנמצאים תחת שר המדינה, ומלבד זה, הרי הוא בעל-הבית על כל העניינים שתחת שר זה, שבזה נכללת כל המדינה.

וכל עניינים אלו – באופן של "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטם (שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"), מתוך מנוחה, שמחה וטוב לבב.

(קטעים מהתועדות פורים ה'תשכ"א.

תורת מנחם כרך ל, עמ' 154-160)

(44) מגילה שם.

(45) קידושין מ, א, וש"נ.

(46) אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"א עמ' רס. וש"נ (נעתק ב"היום יום" בתחילתו). וראה גם סה"ש תורת-שלום עמ' 246 ואילך.

מבעוד יום, אף במקום שיש בו עירוב, משום הכנה משבת לחול¹³, והחל מפלג המנחה אסור לטלטלה מדינא¹⁴.

יום ראשון,

י"ד באדר – פורים

מוצאי שבת קודש: נשארים בבגדי שבת¹⁵. לפני שלוקחים את המגילה לבית-הכנסת יש לזכור לומר "ברוך המבדיל בין קודש לחול"¹⁶.

אין (להבדיל ו) לאכול קודם קריאת המגילה¹⁷. אדם חלש מותר [להבדיל] ולטעום פירות וכדומה,

(13) שם כתב להתיר אם יעניין בה קצת דרך לימוד, אבל מדברי הרבי לא משמע כן. וראה בהערה הבאה.

(14) ראה דברי הרבי בנידון שמחמיר מדינא גם בעצם הטלטול החל מפלג המנחה (בשיחת ש"פ תצוה תש"ז, בלתי מוגה, תורת מנחם חט"ז עמ' 114, שהחל מפלג המנחה כיוון שיש אז אפשרות לקרוא את המגילה ואסרו חז"ל לקוראה בשבת, אסור לטלטלה, ע"פ המג"א סי' תרצ"ב ס"ק ו' וכפי שהבין בו החתם סופר או"ח ר"ס קצה, עיי"ש, ועיי"ש בפרמ"ג בא"א ובמחה"ש).

ובשיחה מונהגת בסה"ש תש"נ ח"א עמ' 351 הערה 130 לא מצא הרבי עצה להכין את המגילה לקריאה אלא להניחה במקום עראי במשך השבת כדי שתהיה מוכנה מייד לקריאה במוצש"ק, וברור שסובר כדעת הערוך השלחן סי' תרצ"ג סוס"ג שציון שם, שכתב "אך אפשר אם יעניין בה להבין בשבת עצמה ללומדה ולדורשה אפשר דמותר להביא, שהרי עושה זה בשביל שבת, שהרי מותר ללומדה בשבת, ומ"מ נזהרים שלא לבא לידי זה" וכ"מ בחיי אדם כלל קנה סי' ו' ובקיצור שו"ע סי' קמא סי"ז, שאסרו בצורה גורפת.

(15) בדורות האחרונים נהגו רבותינו נשיאנו להישאר בבגדי שבת גם במוצאי-שבת (ראה 'קיצור הלכות משו"ע אדמוה"י מילואים עמ' נו, ובס' חקרי מנהגים ח"א עמ' קמב). בנוסף לזה, בפורים, גם כשחל בחול, נהגו בדורות קודמים בהרבה מקהילות חב"ד, ובדורנו בבית-חינו, ובשנים האחרונות נתפשט המנהג בין חסידי חב"ד בכל מקום, ללבוש בגדי יום-טוב בפורים, וי"א שהרבי הורה כך באחת משיחותיו (למרות שמנהג זה בספר-המנהגים "לבוש משי כמו בשבת ויו"ט" הוא הראשון מ'מנהגי האדמו"ר" ש"אינם הוראה לרבים") – 'אוצר' עמ' רנד. 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14, עיי"ש (במסנה-ברורה וכף-החיים שם הביאו שיש ללבוש בגדי שבת **מבערב**. וכן משמע בספר-המנהגים שכתב זאת לפני נתינת מחצית השקל. ראה גם 'התועדות' תשמ"ט ח"ב עמ' 439 הערה 58).

(16) סי' רצט, בשו"ע אדמוה"י סט"ז. ובנטעי-גבריאל הל' פורים פכ"ח ס"ז כתב "ומצווה לפרסם זה".

(17) מלבד יחיד שחייב להישאר בביתו (או בכל מקום שאין ציבור), שיבדיל קודם – נטעי-גבריאל שם ס"ח, וש"נ. האשכנזים אינם נוהגים לברך "בורא מאורי האש" לפני קריאת המגילה, אלא בהבדלה כתמיד (ראה נטעי-גבריאל שם ובהערה).

ומיני מזונות עד כביצה, וחולה מותר אפילו לאכול סעודה ממש, אך יבקש מאדם אחר שיזכירנו לשמוע מגילה אחר-כך¹⁸.

אָבֶל (רח"ל) תוך 'שבעה' הולך לבית-הכנסת להתפלל ערבית¹⁹ ולשמוע קריאת המגילה²⁰. אם אין בעל-קורא מובהק כמוהו, יקרא הוא את המגילה לפני הציבור וגם יברך²¹. ואין לו לראות מיני שמחה²². פורים נחשב כשבת לעניין אבלות, היינו שנחשב במניין שבעה, ונוהג רק אבלות שבצנעא. האבל נועל נעליו ואינו יושב על הקרקע²³. לעניין משלוח-מנות ראה להלן.

תפילת ערבית. אין מפסיקים לפני שמונה-עשרה כדי להכריז 'ועל הניסים'²⁴. מי ששכח לאומרו, ונזכר קודם שהזכיר "הא'ל ישועתנו...", יאמרנו במקום שזכר, ויחזור ויאמר על הסדר "ועל כולם...". אך אם נזכר לאחר שאמר "הא'ל ישועתנו", יאמרנו במקום שזכר ולא יחזור ל"ועל כולם"²⁵. מי שנזכר אחר שאמר שם "ה" של החתימה – אינו חוזר, אך יאמרנו ב"אלוקי נצור"²⁶. לאחר שמונה-עשרה, אומרים קדיש-תתקבל²⁷.

קריאת המגילה²⁸

(18) רמ"א ומשנה-ברורה סו"ס תרצ"ב.

(19) ראה הערות הגר"י פישר לס' פני-ברוך עמ' תסא.

(20) רמ"א סי' תרצ"ו ס"ד.

(21) גשר-החיים ח"א עמ' רסא, רסג. שם הוכיח שיברך גם 'שהחיינו', שלא כבחנוכה, כיוון שכאן הברכה גם בעד עצמו, עיי"ש. וכן דעת רוב האחרונים, נסמנו בילקוט-יוסף ח"ה עמ' רמד.

(22) גשר-החיים שם ע"פ המג"א תרצ"ו ס"ב, ק. ושלפי דעות אחרות רק ממעט בזה.

(23) גשר-החיים ח"א עמ' רסא.

(24) ונהגו לסמן זאת בטפיחה על השולחן, כמו ב'עלה ויבוא' ו'טל ומטר'. ורצוי שאחד הנבאים יתחיל זאת בקול רם.

(25) כדי לחוש לדעות שיש בזה משום הזכרת שם-שמים לבטלה, ו'להודות ולהלל לשמך הגדול' הוי "מעין חתימה סמוך לחתימה".

(26) בט"ז סי' תרפ"ב ס"ק ג ובא"ר שם ס"ק ב כתבו, שכל שכן (מדין ברהמ"ז דלהלן) שמי ששכח זאת בתפילה, יאמר קודם "הוי לרצון" האחרון: "הי רצון מלפניך שתעשה לנו ניסים ונפלאות [ראה בהערה 51, שלפי סידור אדה"ז א"א "נפלאות"] כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתניהו...".

(27) סוף זמן קידוש לבנה **לכתחילה**, כל הלילה.

(28) אף שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (ולכן הוזכר בגיליון הקודם בתחילתו, שהמזכים את הרבים יעדיפו את הקריאה ביום), הרי מי שיש לו אפשרות לשמוע מגילה בלילה חייב לקיים זאת, אף אם עי"ז מטיל בספק את האפשרות לקרוא ביום (ראה המובא שם בהערות).

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת צו / זכור

י"ג באדר שני

בנוגע לחיוב שמיעת 'פרשת זכור', לדעה הנפוצה של הפוסקים העיקריים פרשת זכור היא מן התורה¹. לכמה פוסקים, גם נשים חייבות בשמיעתה, וכפי שנהגו נשי ישראל [בדורותינו] לבוא לבית הכנסת לשמיעת פרשת זכור². רצוי לגלול את ספר התורה השני, המיועד לקריאת פרשת זכור (הנמצאת בסוף פרשת תצא) לפני תפילת שחרית, כדי למנוע טרחא דציבורא³. שחרית: מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. מניחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו)⁴, ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת תצא (דברים כה, י"ד): "זכור..."⁵.

כתב כ"ק אדמו"ר: "בקריתא פרשת זכור (ופרשת תצא) – וכן בקריאת פורים (ופרשת בשלח): "זכור עמלק" בצירי או בסגול – יש בזה מנהגים שונים, ולא שמעתי הוראה בזה. לכאורה נכון לקרות שניהם, ובפרשת זכור (ופרשת תצא) להקדים 'זכור' ואחר כך 'זכור', ובקריאת פורים (ופרשת בשלח)

(1) שו"ע אדמו"ר סי' רפב סט"ז [הכוונה רק לעצם עניין הקריאה בציבור, אך פרטי הקריאה – בשבת זו דווקא וכו' הם מדרבנן, ראה סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 341 הע' 3 ובשו"נ], וראה 'התועודיות' תשמ"ח ח"ב עמ' 1188. תשמ"ט ח"ב עמ' 443.

(2) משיחת פ' זכור תשמ"ג. לשונות שונים בשיחות הרבי וכו' בנדון הובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' [להלן: 'אוצר'] חודש אדר (נדפס יחד עם מגילת אסתר ו'שערי מגילה', הוצאת 'היכל מנחם', ירושלים תשס"ב), עמ' רמה. אין לברך ברכת התורה על קריאתה לנשים בלבד (שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' סח).

(3) לוח דבר בעתו (ע"פ הנפקס בשו"ע או"ח סי' קמד ס"ג שאין גוללן ס"ת בציבור, וע"ש בב"ד"ה וכו' המרדכי).

(4) שערי אפרים שערי סי"ב.

(5) לוח כולל חב"ד.

להקדים 'זכור' ואחר כך 'זכור'⁶. כבר לפני כמה דורות כתבו גדולי ישראל שיש לבטל את ה'מנהג' – להכות את 'עמלק' בקריאה זו⁷.

הגבהה וגלילה לספר השני⁸. אם יש רק ספר תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש אלא גוללים לפרשת זכור. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטיר, אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר ה' צבאות, פקדתו..." (שמואל א' טו, ב"לה)⁹.

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת זכור 'כה אמר ה' צבאות, פקדתו', ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה¹⁰.

אומרים 'אב הרחמים'¹¹ (אם עדיין לפני חצות היום, בתל אביב: 11:50).

במנחה אין אומרים 'צדקתך'¹². אין להביא את המגילה לבית הכנסת בשבת

(6) ספר המנהגים עמ' 72, והביאור באריכות בהערה שם.

(7) לכאורה לקוראים בתורה במבטא הספרדי או במבטא הנהוג בארה"ק שאינם מבדילים כלל בין צירי לסגול, אין מקום לכל זה (ואין עניין לקרוא בכמה מבטאים או במבטא שונה משאר הקריאה, ראה בס' מקדש מלך ח"ד עמ' תב"ג).

(8) הובאו בילקוט יוסף ח"ה עמ' רנט. וראה המובא בעניין זה ב'התקשרות' גליון קט עמ' 18. ולכל הפחות, שיימנעו מלעשות זאת בשעת הקריאה עצמה.

(9) רגילים שהאוחז את הס"ת הראשון אינו עומד להגבהת הס"ת השני.

(10) ספר המנהגים עמ' 33. לוח כולל חב"ד.

(11) לוח כולל חב"ד, ש"פ מקץ.

(12) היום יום לש"פ זכור, אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ב עמ' קסד, וכן משמע מסתימת לשון רבינו בסידורו – קצות השולחן סי' פג בבדי השולחן סוף סי' ק"ג. לוח כולל חב"ד.

(13) לוח כולל חב"ד.

התועלת שבשמחה

הגאולה העתידה נפעלת כבר בחודש אדר

בפורים מודגש ביותר כללות עניין השמחה – באופן נעלה יותר משמחת ה"ימים טובים", עם היותם "מועדים לשמחה". וכפסק דין השולחן ערוך (או"ח סו"ס תקכט) שבימים טובים "חייבים בית דין להעמיד שוטרים כו", כדי שהשמחה תהיה באופן של מדידה והגבלה, מה שאין כן בפורים – השמחה היא באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה, וכפסק דין השולחן ערוך (או"ח סתרצ"ה ס"ב) "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע כו".

ועניינו בעבודת האדם – עבודת ה' מתוך שמחה, כלומר, אף על פי שהעבודה היא באופן של "קבלת עול", ובלשון חז"ל (ברכות יג, א): "יקבל עליו עול מלכות שמים... עול מצוות" – אין הכוונה שעבודת ה' היא לעול ומשא אצלו, ולכן ביחד עם קיום עבודת ה' בפועל ממש, הרי הוא "נאנח" ח"ו או שאינו מרוצה מזה שצריך לעבוד את עבודתו, אלא אדרבה: עבודתו היא מתוך שמחה וטוב לבב, ועד לשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה – "עד דלא ידע".

וכאשר העבודה היא מתוך שמחה שעולה על גדותיה ופורצת כל מדידה והגבלה – אזי העבודה עצמה היא באופן של פריצת כל המדידות וההגבלות, כלומר, שפעולותיו בעניין הצדקה (הן צדקה בגשמיות כפשוטה, והן צדקה ברוחניות), וכן בכל ענייני התורה ומצוותיה – נעשות באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה.

והנה, כאשר הקב"ה רואה שבני ישראל – "עם קרובו" ממלאים את תפקידם ושליחותם באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, הרי מכיוון שמידתו של הקב"ה היא "מידה כנגד מידה", ובזה גופא כמה פעמים ככה – מובן שהקב"ה מבטל את כל המדידות וההגבלות דעניין הגלות,

ובפרט כאשר בני ישראל גוזרים שצריך להיות ביטול המדידות וההגבלות דעניין הגלות – ומכיוון ש"עמך כולם צדיקים", הרי "צדיק גוזר והקב"ה מקיים",

כלומר, שגם כאשר נמצאים בסוף זמן הגלות, נפעל כבר העניין ד"לכל בני ישראל היה אור במושבותם" – כפי שהיה ב"ימי צאתך מארץ מצרים", שעוד בהיותם במצרים (לפני יציאת מצרים), ולפני המכה האחרונה, נאמר כבר ש"לכל בני ישראל היה אור במושבותם".

ותיכף לאחרי זה – "מיד הן נגאלין", ובלשון הגמרא (מגילה ו, ב): "מסמך גאולה לגאולה", היינו שמגאולת פורים באים תיכף ומיד לגאולה האמיתית והשלימה עליידי משיח צדקנו, שתהיה בחודש ניסן – "כימי צאתך מארץ מצרים".

כלומר: הגאולה העתידה נפעלת כבר בחודש אדר, ובסמיכות לימי הפורים, ובדרך ממילא – הנה בבוא חודש ניסן נמצאים כבר בני ישראל במעמד ומצב של גאולה, וזוכים לחג הפסח באופן ש"משה ואהרן עמהם" – בירושלים עיר הקודש, ובבית המקדש השלישי – "מקדש אדני כוננו ידיך", ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים.

(מהתועודות פורים ה'תשמ"ג, התועודות ה'תשמ"ג, כרך ב, עמ' 1070)

כתבוני לדורות

כשהרבי קרא במגילה • על המגילה שהוענקה לרבי, ועל זו שהוענקה לשז"ר • על הקריאה עבור הרבנית וגם מדוע פרסם הרבי תצלומים ממגילת הרבי המהר"ש • רשימה לרגל פורים

מי הוא הקורא...?

בתקופה שבין ז' אדר־שני עד י"ב ניסן תרח"צ, כאשר שהה בבית אדמו"ר מהור"צ בפאריז, היה במחיצתו כ"ק אדמו"ר נשיא־דורינו, שתיאר את הנהגות חותנו ברשימותיו ('רשימת היומן', קה"ת תשס"ו, עמ' כג. שצה):

"שהחיינו" – גם ביום. כפילת המגילה – לג' חלקים, כן היו עושים. כשאומרים "האגרת [הפורים] הזאת", "אגרת הפורים השנייה" – הגב[יה] מעט את המגילה. ברכה־שלאחר[ה], – בשם־מלכות, אף־שלאהי[ה] מנין. מפני חולשתו שמע [קריאת המגילה] בשיבה. במגילה שכתב מהר"ש נ"ע לא היו עשרת בני המן בעמוד בפני עצמו.

לא נתפרש כאן מי הוא שקרא את המגילה אז בפני כב' קדושת אדמו"ר מהור"צ – עד שנחשפה איגרת הרבי לגאון החסיד רבי יעקב לנדא (זצ"ל) משנת תשט"ז, ובה נאמר (אגרות קודש כרך יג עמ' שלז):

... כן ראיתי כ"ק מו"ח אדמו"ר מברכה ביחיד – בהיותו בפאריז. דרך־אגב אז קראתי המגילה לפני בכפילת הנ"ל ["ולהרוג" לפניהם"], והביע תנועה של שביעת רצון (כמובן רק תנועה כיון שהיתה באמצע הקריאה). ולאחר הקריאה נסתובבה השיחה לעניינים אחרים.

קריאה קודמת בבית

בשנת תש"ט כותב כ"ק אדמו"ר מהור"צ

ביומנו ('מבית הגנזים' עמ' סב):

"פורים. מתפללים וקוראים המגילה בחדר הסמוך לחדרי..."

כלומר, שרבנו התפלל בחדר היחידות שלו, והמניין התפלל בחדר הסמוך (החדר של הרבנית שטערנא שרה), והדלת שבין שני החדרים היה פתוח (הערת העורך, הרש"ד לויין שי').

אף כאן לא נתפרש מיהו הקורא את המגילה. ביומן משנת תשח"י ('דיוקנו של חסיד' הרב צבי הירש גנזבורג, עמ' פו) נאמר: "תפילת ערבית היום היה בשעה 6:30, והקורא המגילה היה ר' מרדכי שוסטרמן... קריאת המגילה בלילה וביום על ידי ר' מ' שוסטרמאן". אלא שברשימת הצ"ה גנזבורג (שלא נדפסו כאן) מאותה שנה נאמר שבביתו קרא הרבי במהירות (בשם הרי"צ הולצמן שי' – אז משב"ק בבית רבי). ויש־אומרים שנוהג זה נמשך עד שנת תשל"ח, ומני אז היה אחד המשמשים־בקודש קורא בפני הרבנית.

שי למורא

על המגילה בה השתמש הרבי מסופר שלא מופיעה המילה "המלך" בראש כל עמוד, ועשרת בני המן בתחילת העמוד (ולא בעמוד בפני עצמו), ובכל יריעה שלשה עמודים. המגילה נכתבה על פי כתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

מגילה זו הוענקה לרבי במתנה (יחד עם נרתיק כסף) לפני פורים תשכ"ט על ידי הרה"ח ר' געציל

רובשקין, אותה העניק לרבי.

בתגובה הוציא הרבי 50 דולר וביקש לשלם, באומרו: "שונא מתנות יחיה". ר' געציל סירב אך הרבי עמד על כך ואף התנה את קבלת המגילה בנטיילת הסכום. ר' געציל נענה לקחת את הכסף אך מיד תרם אותו ל'מרכז לעניני חינוך' (על פי עדות בתו מרת ר. דוכמן והרב יהודה לייב שי' גרונר – כל הנ"ל ב'תשורה' י"ב אדר תשנ"ח עמ' 36).

בשנים קודמות יותר השתמש הרבי במגילה שבה הופיעה המילה "המלך" בראש כל עמוד (מלבד שלושה עמודים אחרונים – עמוד של עשרת בני המן ושני עמודים שלאחריו), עשרת בני המן נכתבו באותיות גדולות בעמוד בפני עצמו, ובסך הכול ארבעה עמודים בכל יריעה, מלבד האחרונה שהיו בה שלשה עמודים.

נשיא וחסיד

בפורים תשל"א ביקר שז"ר אצל הרבי. ('נשיא וחסיד', פרק 39), ונכח בקריאת המגילה בליל פורים ב-770. לפניכן העניק לו הרבי במתנה מגילה בנרתיק כסף מהודר ומרהיב, ואמר לשז"ר: "כיון שהולכים לקרוא את המגילה, הרי זהו 'דבר בעיתו'... וכדי שיהיה למר לזיכרון, הרי מגילה, ורשום עליה [=על נרתיקה] 'פורים תשל"א'".

שז"ר התרגש מאוד והודה לרבי על המתנה היקרה. הרב יהודה לייב גרונר נשאר ליד שז"ר במשך כל הקריאה והחזיק עבורו את המגילה. שז"ר הניחה, בנרתיק הכסף, על שולחנו (ראה 'נשיא וחסיד' עמ' 318). כשביקרוהו שלוחי הרבי לאוסטרליה בשנת תשל"ג – ביקש שז"ר להצטלם איתם כשהוא מחזיק בידו את המגילה שקיבל שנתיים קודם לכן מהרבי.

מגילת כ"ק אדמו"ר מהר"ש

בגנזך ספריית ליובאוויטש ישנן מספר מגילות־אסתר עתיקות – ראה ספר 'מבית הגנזים' (קה"ת תש"ע) עמ' רעזרעט.

ברם, מגילה מיוחדת במינה היא זו שנכתבה על ידי כבוד קדושת אדמו"ר מהר"ש (ראה צילום

שני עמודים בספר הנ"ל, עמ' רעז).

בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת תש"ז) עמ' 21 כותב הרבי:

בקי היה ואומן בכתיבת סת"ם. לכל אחד מבניו נתן מגילה כתובה בכתיב־יד־קדשו – בזו הנמצאת אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר [=מהור"צ] שליט"א הכתב יפה ובהיר כאילו זה עתה נכתבה. לא כל העמודים מתחילים בתיבת "המלך" ועשרת בני המן אינם כתובים בעמוד בפני עצמם – כן ישנן מזוזות גוף־כתיב־קדשו.

ואכן נדפסה שם (מול עמוד זה) – הדפסת־צילום (לבן על־גבי שחור) מ"שני עמודים של מגילה גוף כתיב"ק [=כתב יד קודש] כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע".

מאוחר יותר הובאו הדברים ב'ספר המנהגים' עמ' 73, כדלהלן:

במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: (א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת "המלך" (ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמו.

שני עמודים הנ"ל נדפסו שוב בצורה בהירה וברורה בספר התולדות הנ"ל (עם שינויים והוספות) בשנת תשנ"ז.

הוראה לרבים

לפחות פעם אחת התייחס הרבי לסיבה שהובילה להדפסת עמודים מן המגילה, והיא: הוראה לרבים באופן כתיבת המגילה.

את הדברים הבאים כתב הרבי לרב איסר פרנקל ז"ל (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 552; אגרות־קודש כרך יא עמ' שמח):

מטעמי זהירות בכתיב הקדש, הנה לא נראה לי כלל כשמדפיסים פסוקים כתובים בכתב סת"ם אפילו בספרי הלכה ואגדה, ועל־אחת־כמה־זכמה בספרי תולדות...

ומובן שאינו דומה למה שהדפיסו עמוד ממגילת אסתר – כיון שאין בה השם. והיה בזה גם מעין הוראה לרבים באופן כתיבת המגילה מה־שאיין־כן בנדון זה.

(וראה 'כרם חב"ד' שם עמ' 74; רשימת הרש"ב הנ"ל; ועוד).